

probatur, quia fides in hominibus est ex auditu, juxta Paulum ad Rom. 10, primus autem homo non habuit a quo per auditum fidem susciperet. Dices etiam posse fidem per interiorum revelationem obtinari. Sed contra, quia talis revelatio Adæ facta immediate a Deo saltem fuit illi evidens, quoad Dei testificationem: ergo eo ipso non fuit fides. Adde Gregorium, lib. 4, Dialog., cap. 1, dicentem: *Homo in Paradiso assuererat Dei verbis perfrui, Angelorum beatorum spiritibus in cordis munditia, et celsitudine visionis interesse.*

14. *Assertio quinta prædictam cognitionem fuisse fidem.* — Nihilominus dicendum est, Adam per fidem supernaturalem, et divinam cognovisse supernaturalia mysteria, quæ ante peccatum illi revelata fuerunt. Hæc est sententia D. Thomæ, 1 part., quæst. 95, art. 3, et 2, 2, quæst. 2, art. 7, et quæst. 5, art. 1, et quæst. 18, de Verit., art. 3, quem reliqui posteriores theologi communiter sequuntur. Et sumitur ex Augustino 14, de Civitat., cap. 26, ubi dicit: *Habuisse hominem in statu innocentiae gaudium verum, quod perpetuabatur ex Deo, in quem flagrabit charitas de corde puro, conscientia bona, et fide non facta.* Idem sumitur ex Ambrosio, lib. 7, in Lue, circa cap. 10, in parabola de homine, qui incidit in latrones, ubi ait: *Adam nudatus est mandati cœlestis custodia destitutus, et exultus fidei vestimento lethale vulnus accepit.* Quem locum inter alia commendat Augustinus, lib. 1, contra Julian., cap. 3. Idem sentiunt Chrysostomus, et alii qui dicunt, Adam propheticam cognitionem habuisse, nam prophethica cognitio etiam est ænigmatica, et ordinaria non distinguitur essentialiter a fide, ut nunc suppono. Imo Anastasius Synaita, lib. 4, Exaem., circa principium dixit: *Quod in principio, et in prima creatione dedit Deus Adam exilem, et evanidam lucem cognitionis, ubi cum exilem vocat, satis indicat non excessisse perfectionem fidei, evanidam autem appellat, quia parum erat duratura.*

15. *Suadetur assertio ex Scriptura regulis.* — *Suadetur etiam ratione.* — Et suadetur hæc sententia ex generalibus regulis Scripturæ, quod *justus ex fide vivit*, Abacuc. 2, ad Hebr. 10, et quod *sine fide impossibile est placere Deo*, ad Hebr. 11, et quod *dum sumus in corpore, et peregrinamur a Domino, per fidem ambulamus*, 2, ad Corinth. 5, et quod *fides est substantia rerum sperandarum*, ad Heb. 11. Nam Adam in statu innocentiae justus fuit, ut diximus, ac subinde placuit Deo, et cum esset in corpore

animali, peregrinabatur a Domino, et viator erat: ergo per fidem ambulabat, et placebat Deo, et meliorem vitam sperabat. Tandem ratione probatur, quia illa cognitio Adæ erat supernaturalis, et non erat visio Trinitatis, verbi gratia, in seipsa, ut jam supposuimus, nec etiam erat evidens cognitio abstractiva, quia hæc vel possibilis non est, præsentim de mysterio Trinitatis et incarnationis, vel si aliquo modo est possibilis, secundum legem ordinariam non datur viatoribus, ut supra de Angelis dictum est. Neque potest aliud de Adamo cum fundamento dici, ut respondendo ad fundatum contrariae sententiae magis declarabitur.

16. *Ad motirum in contrarium in n. 13.* — *Ad replicam ibid. solut. 1.* — Ad motivum ergo priori sententiae respondet D. Thomas, negando assumptum. Imo inde probat, fidem fuisse in Adamo, quia imperfectio ejus non erat contra perfectionem primi status. Nam eo ipso, quod ille non erat status comprehensorum, sed erat status non videntium Deum, erat capax imperfectionis spei et fidei, quæ est sperare et credere non visa. Ad probationem autem recte responsum est, non esse de ratione fidei, ut per exteriorem locutionem fiat, nam per interiorem inspirationem, quæ etiam est locutio quædam, fieri potest. Imo imprimis credentibus ita fieri solet, ut D. Thomas supra dicit, adducens illud Psalm. 84: *Audiam quid loquatur in me Dominus, et ad Adam illud accommodans, et ad replicam ad evidentiæ testificantis. Respondemus imprimis non esse necessarium Adamum habuisse evidentiæ testificantis, seu revelantis Dei: tum quia necessarium non fuit, fidem illi proponi immediate a Deo, potuit enim proponi mediantibus Angelis. Item quia Adam non videbat personam sibi loquentem clare, et in ipsa substantiam ejus intuendo, neque ex locutione ipsa, vel ex aliis signis, seu conjecturis poterat evidenter colligere, an esset persona creata vel increata, quæ loquebatur: et quamvis sciret esse Angelum, non posset evidenter scire, an proprio vel divino spiritu loqueretur.* Denique sicut per externam locutionem, ita etiam per internam possunt res fidei sufficienter proponi, ut evidenter credibiles, licet non fiat evidens esse dictas a Deo: ergo ita potuit Adæ fides proponi sive a Deo immediate, sive mediantibus Angelis sine evidentiæ Dei testificantis.

17. *Solutio prima.* — Secundo respondemus, etiamsi aliqua evidentiæ testificantis in Adamo admittatur, illam non fuisse talem, quæ fidem

excluderet, quia non esset evidentiæ supernaturalis per scientiam per se infusam, sed ad summum per aliquem naturalem discursum, vel conjecturas, quæ simul esse potest cum fide, ut supra in simili punto de Angelis diximus. Ideoque non recte Alensis in hoc comparat Adamum cum Christo Domino, quia in Christo non fuit vera fides, sed scientia infusa. Et quamvis fortasse per illam aliqua cognoverit cum evidentiæ testificantis, ipsam scientia illam præstabat, quod Adamo tribuendum non est. Quamvis Hugo de Sancto Victore oppositum sentire videatur, quem explicare conatur D. Thomas 2, 3, quæst. 5, a. 1, ut de quadam majori perfectione accidentalí contemplationis Adæ loquatur. Verba autem Gregorii nihil obstant, nam imprimis verbis Dei perfruuntur, qui per fidem Deum contemplantur. Et similiter propter magnam perfectionem fidei et contemplationis dici potest aliquis celsitudine visionis Angelorum cœtibus interesse. Et ita exponit illa ultima verba divi Thomæ, 1 part., quæst. 94, art. 2, et fortasse Gregorius etiam de frequentibus Angelorum apparitionibus locutus est.

CAPUT XIX.

UTRUM ADAM IN STATU INNOCENTIÆ PER PROPRIOS ACTUS SANCTIFICATUS FUERIT, ET CONSEQUENTER MERITUM GLORIÆ HABUERIT.

1. *An in primo instanti habuerit Adam actum spei, vel amoris Dei.* — Diximus de fide Adami, nunc breviter dicendum est de rectitudine voluntatis quoad ejus actus supernaturales, nam de habitibus jam dictum est. Possumus autem loqui de voluntate Adæ, vel præcise spectando illam secundum dispositionem, quam in primo instanti creationis habuit, vel pro reliquo tempore, quo in Paradiso sine peccato perseveravit. Et circa primum instans nonnulla interrogari possunt. Primum an in illo instanti habuerit actum spei, vel dilectionis in Deum, nam de aliis virtutibus, quæ non versantur circa Deum, etiamsi supponamus illas esse per se infusas non oportet movere quæstionem, quia et earum actus minus necessarii sunt, et per se multo credibilis est, Adamum in primo instanti suæ creationis non habuisse actus illarum, quia nec necessarii tunc erant, quia Adamus si in eo instanti contemplatus est Deum, et in amore ejus fuit occupatus, fortasse non poterat simul ad alia objecta attendere, nisi forte in generali quatenus om-

nia ad Dei cultum et honorem referre poterat, quæ omnia sub amore Dei, et spei in ipsum comprehendimus.

2. *Negat Scotus. — Ejus fundamentum.* — *Altera ratio.* — *Tertia ratio.* — *Quarta ratio ab exemplo.* — *Quinta ratio.* — In hoc ergo puncto Sotus 1, de Natur. et Grat., cap. 5, sentit Adam in primo instanti accepisse gratiam et justitiam sine proprio motu voluntatis in Deum, atque ita sentit non fuisse creatum Adam in actuali sanctitate (ut sic dicam), seu non habuisse actus gratiæ in primo instanti. Fundamentum ejus est, quia Deus tunc erat simul condens naturam et largiens gratiam. Ergo concravat gratiam per modum naturæ: ergo non mediante actu liberi arbitrii. Secundam rationem insinuat, quia gratia data est Adæ, non tanquam beneficium personale, sed pro tota natura: ergo non est data per proprium actum et dispositionem liberam, quia illa, quæ dantur quasi per modum naturæ, non dantur dependenter a dispositione libera. Unde tertiam argumentationem insinuat, quia alias, si Adam non peccaret, gratia non infunderetur posteris ejus, nisi per proprium actum, quia non majori liberalitate filii quam eorum parenti collata fuisset. Quarto inducit exemplum de Beataissima Virgine, nam qui tenent (ait) illam fuisse conceptam in gratia, dicturi sunt consequenter datam illi esse sine proprio actu: ergo idem de Adamo a fortiori dicendum est. Tandem in toto illo discursu insinuat, non posse esse sanctificationem in primo instanti creationis hominis, et esse per proprium actum, præsentim liberum. Et suaderi hoc potest, quia non potest homo naturaliter subito, et in primo instanti sufficienter attendere, ut libere possit in ultimum finem statim converti, neque aliquid miraculosum sine sufficienti fundamento asserere debemus. Unde non immerito, imo a fortiori pro hac sententia citari possunt, qui negant hujusmodi actus, et motus gratiæ Angelis in primo instanti creationis, ut sunt Alensis, Henricus, Capreolus et alii, quos supra allegavi, similem quæstionem de Angelis trac-tando, lib. 5, cap. 8, num. 3.

3. *Prima assertio contraria et vera.* — *Probat ratione.* — Nihilominus contrarium verum censeo. Dico ergo Adamum in primo instanti fuisse sanctificatum non tantum per habitus, sed etiam per proprios actus. Hæc est expressa sententia D. Thomæ, 1 part., quæst. 95, a. 1, ad 5, quod erat, quia ad recipiendam gratiam requiritur consensus ex parte recipientis utique proprius, quando persona ratione utitur,

et potest illum præbere. Respondet autem, cum motus voluntatis fiat in instanti, potuisse primum hominem in eodem instanti, in quo creatus est, per proprium motum gratiae consentire. Ex quo testimonio ratio etiam conclusionis desumitur, quia justificatio cum proprio actu, vel per proprium actum perfectiori modo fit, quam per solum habitum. Unde idem D. Thomas, 3 part., quæst. 34, art. 3. Sic ut actus (inquit) est perfectior, quam habitus, et quod est per se, eo quod est per aliud, ita justificatio secundum proprium actum perfectior est. Et ideo addit hanc esse sanctificationem adulorum, aliam vero, quæ fit sine actu, esse puerorum. Sed Adam sanctificatus fuit perfecto modo, et ut adultus, et non ut infans: ergo sanctificatus est actu operans sanctificationem: quod est sanctificari secundum proprium actum. Minor quoad priorem partem probatur, quia opera Dei perfecta sunt, sed sanctificatione Adæ fuit proprium Dei opus: ergo debuit perfecto modo fieri cum ex parte recipientis capacitas non decesset. Unde probatur altera pars, quia Adam in adulta ætate creatus fuit, et sufficienter dispositus ad utendum ratione: ergo ut adultus sanctificari debuit, et non ut infans.

4. *Unde amplius confirmatur ratio facta.* — Et hæc ratio magis ex responsione ad argumenta confirmabitur. Et locupletari etiam potest ex his, quæ in simili questione, in lib. 5, præcedentis tractatus de Angelis diximus. Confirmari etiam potest ex Patribus dicentibus hominem fuisse creatum in quadam beatitudinis statu, ut capite ante præcedente retuli. Et videri etiam potest Anselmus, lib. de Concord. grat. et liberi arbitrii, ubi in hoc primum hominem cum Angelis æquiparat. Idemque habet Bernardus, in serm. de Coena Domini, dicens, fuisse primum parentem factum *domesticum Domini*, ejusque amore et cognitione datum, et *Angelorum consortem*. Hoc etiam videtur sensisse Athanasius, Orat. contra Idola, circa principium ait non creasse Deum hominem, *tribuendo ei suæ æternitatis intellectum et cognitionem*. Et infra inquit: *Cum corporalibus commerciis non immiscetur mens humana, nec ullam ex rebus extraneis admixtam trahit cupiditatem, sed sibi tota adest, ut a principio condita fuit, tunc in sublime evolat*, etc. Et sic etiam dixit Anselmus, in cap. 3, Epist. ad Colossenses, circa illa verba, *Spoliantes vos veterem hominem, sicut homo post lapsum in agnitione Dei renovatur, ita in ipsa agnitione creatus est*, etc. Denique favent alii sancti, qui docent, hominem a principio fuisse sanctifica-

tum inspiratione Spiritus sancti, quia non de habituali tantum, sed etiam de actuali intelligere videntur, præsertim Cyrillus, lib. 1, in Joan., cap. 9, et libro de Adorat. in spiritu, non longe a principio.

5. *Ad fundamentum in num. 2.* — Nec contra hoc obstant motiva inducta pro priori sententia. Ad primum enim negatur consequentia, quia non solum habitus, sed etiam actus potuerunt cum natura hominis concreari, id est, simul creari, nam illa concreatio non excludit omnem efficientiam creaturæ circa proprietatem, vel perfectionem, quæ cum illa concreari dicitur, nam etiam intellectus ipse, et voluntas cum essentia concreantur, a qua nihilominus manant. Et Augustinus, lib. 12, de Civit., c. 9, dicit, Deum creasse Angelos simul conferendo illis castum amorem sui, quem in illis fecit, seu concravit, ipsis nihilominus simul facientibus et cooperantibus. Unde licet gratia dicatur in principio data homini per modum naturæ, eo modo, quo natura significat nativitatem, seu primam originem, nihilominus non oportet, ut gratia fuerit data per modum naturæ, si naturalis modus sumatur, ut moralem excludit. Prima enim natura, seu substantia, vel naturalis potentia non potest aliquam operationem supponere, et ideo tantum naturali modo, et non morali recipi potest: at vero gratia quamvis a principio cum natura infundatur, supponit personam aptam ad operandum, et ideo non tantum per modum naturæ, sed etiam morali modo infundi potest.

6. *Ad alteram rationem in eodem num. 2.* — *Ad tertiam rationem.* — *Ad quartam ab exemplo.* — Neque etiam contra hoc obstat secunda ratio, quia licet gratia fuerit data Adæ pro tota natura, etiam est data ipsi ut particulari personæ, et ideo dari debuit perfecto modo juxta capacitatem, et statum talis personæ. Eo vel maxime quod etiam in operatione libera potuit Adam se gerere, ut caput totius naturæ. Nam si peccando ita se gessit, cur non etiam recte se convertendo in Deum in primo instanti? Igitur non repugnat, gratiam in primo instanti datum esse Adæ ut proprietatem totius naturæ, et nihilominus cum libera operatione fuisse inditam. Neque inde sequitur, quod in tertia ratione inferebatur, non peccante Adamo posteris ejus non fuisse dandam gratiam habitualem sine actu, quia illi procrearentur in ætate infantili, in qua non essent capaces propriorum actuum, nec sanctificationis adulorum. Et in hoc etiam non est simile exemplum, quod de beatissima Virgine in quarto arguento ad-

ducitur. Et nihilominus etiam in illo exemplo non est verum antecedens, quod sumitur, nam beatissima Virgo per proprium actum sanctificata fuit, ut in 2 tom., 3 p., disp. 4, sect. 7 et 8, ostendi, imo etiam de sanctificatione Joannis Baptista idem docui. Illud tamen fuit singulare gratiae privilegium, quod non fuisse in statu innocentie (si duraret) omnibus infantibus concessum, quia ille modus utendi ratione in infantibus miraculosus est, quod miraculum non possumus cum fundamento dicere fuisse futurum generale in tota natura humana, durante illo statu. Longe autem alia ratio est de primis hominibus creatis in ætate adulta, in qua connaturali modo, et ratione uti, et propriæ voluntatis actus a principio exercere potuerunt.

5. *Ad quintam rationem.* — Et ita etiam patet responsum ad ultimam rationem. Dico autem hominem adultum, et in suis potentiis, ac sensibus internis optime dispositum potuisse sine novo miraculo in instanti suspicere revelationem fidei, cum sufficienti proportione, ut statim in momento posset illi assentire, et in objectum sic cognitum et sic creditum per liberam voluntatem moveri. Nam licet illa cognitio penderet a phantasmatibus, nihilominus etiam illa phantasia potuit in eodem instanti intellectui cooperari, tum per fantasmatum, que jam habebat infusa, tum per speciale auxilium gratiae, non miraculosum, sed consentaneum ordini gratiae quamvis esset supra ordinem naturæ. Neque etiam obstare potuit necessitas discursus, qui successionem requirit, quia imprimis assensus fidei per se, et intrinsece non postulat discursum, sed fit per simplicem assensum supposita sufficienti propositione objecti, ad eum modum, quo principiis primis assentimur, supposita sufficienti cognitione terminorum, quanquam in claritate, et obscuritate sit diversitas. Sicut autem in assensu primorum principiorum, licet ad præconoscendos terminos successio aliqua, et discursus necessarius sit, naturali, et ordinario modo procedendo, per divinam autem revelationem facile fieri potest, ut subito, et in momento concipientur, ita etiam in cognitione per fidem, licet ordinario, et naturali modo, sufficiens propositio objecti fidei, et credibilitas ejus non fiat, nec cognoscatur ab homine sine successione et discursu: nihilominus per divinam revelationem, et illuminationem illa sufficiens propositio subito, et in momento potest sic fieri, ut ab homine percipiatur, et in eodem momento sufficiens judicetur. Ita ergo

fieri potuit in Adamo, et factum esse credendum est, quia non est res proprie miraculosa, nec nimium extraordinaria, sed est quedam revelatio quasi prophetica, quæ propter congruentes causas secundum ordinariam providentiam supernaturalem multis datur, temporibus opportunis. Quæ omnia in creatione Adæ concurrunt, ut satis explicatum est.

8. *Resolvitur ex dictis dubium.* — *Secundum dubium.* — *Tertium dubium.* — Atque ex his facile responderi potest ad alias interrogations, que hic fieri possunt. Prima est, utrum Adam per illum actum, quem in primo instanti habuit, se ad gratiam habitualem recipiendam disposuerit. Ad quam affirmative respondendum est, quia fieri potuit, et est ordo perfectior. Secunda interrogatio est, an ille actus charitatis, seu conversionis in Deum fuerit elicitus ab habitu, vel totum ab auxilio. Ad quam respondendum est, non fuisse elicitem ab habitu, quia repugnat effectum esse causam veram, et realem in quocumque genere sui efficientis principii. Unde fit fuisse talem actum elicitem a voluntate mota, et adjuta divinis auxiliis operante et cooperante, seu excitante, et adjuvante: nam sicut haec auxilia semper necessaria sunt, ita interdum, et præsertim ad primos actus sufficiunt. Tertia interrogatio est, an per illum actum Adam in primo instanti aliquid meruerit apud Deum. Ad quam affirmative respondendum est, nam meruit de congruo primam habitualem gratiam, et de condigno primam gloriam, quia omnes conditiones ad illum meritum necessariae in persona Adæ, et in actibus ejus concurrebant. Quæ omnia eodem modo resolvimus de Angelis in superiori tractat., lib. 5, et sequentibus, ubi illa latius declaravimus et probavimus, et ideo in praesenti non plura dicimus, quia, ut sæpe cum Augustino diximus, et omnes fatentur, in hujusmodi rebus eadem ratio, et proportio in primo homine, et in Angelis invenitur. Imo etiam in justificatione hominis lapsi illa omnia eodem fere modo verum habent, ut latius in materia de gratia dicimus.

9. *Difficultas juxta doctrinam auctoris.* — Una vero nobis superest difficultas, quia probabilius credimus, primam sanctificationem Adæ fuisse ex Christi merito, ut jam insinuavi, et latius dixi, in 1 tom., 3 part., in comment., art. 3, quæst. 1, et dist. 41, sect. 1. in fin. Ex quo fundamento recte colligi videtur Adam fuisse justificatum per gratiam Christi. Imo in dictis locis ex eo, quod fidem Christi habuit, intulimus, à Christo habuisse

justitiam, et ipsammet fidem. Sed Adam non habuit fidem Christi in primo instanti: ergo vel omnino non fuit sanctificatus in primo instanti, vel non per proprium actum. Minor probatur, quia mysterium Incarnationis fuit revelatum Adæ in sopore, quem multo post creationem Deus in illum immisit, ut omnes Patres supra citati docent: ergo antea non habuit Adam fidem Christi, ut per eum sanctificaretur.

10. *Solutio prior.* — *Non omnino placet.* — Ad hanc difficultatem duobus modis responderem possumus. Prior est, negando illam propositionem subsumptam, scilicet, non habuisse Adam in primo instanti aliquam fidem explicitam Christi. Et ad probationem ex Patribus respondemus, quod licet Patres dicant Adamum in sopore habuisse peculiarem revelationem propheticam de futuris Christi mysteriis, et specialiter de spirituali unione ipsius cum Ecclesia, non tamen dicunt, Adamum usque ad illud tempus nullam de Christo cognitionem habuisse. Fieri autem potuit, ut revelaretur prius Adamo mysterium, quantum ad substantiam ejus, ut in Christum crederet, et ipsum veneraretur, postea vero in sopore majorem notitiam Christi, et futuræ Ecclesie ei daretur, semper a mysterio redemptionis in particulari abstrahendo. Quæ quidem responsio facile defendi potest, non autem ita potest probari, aut persuaderi: et ideo mihi non omnino placet; tum quia sine auctoritate, vel sufficienti probatione affirmat, Adam habuisse explicitam revelationem Christi ante soporem: tum etiam, quia difficile est cum fundamento explicare, quid illi revelatum fuerit de Christo in primo instanti, et quid postea fuerit additum nondum revelato mysterio redēptionis, tum denique, quia difficile creditu est, simul potuisse Adamum in primo instanti cognoscere Trinitatis mysterium et Incarnationem, et alia mysteria, quæ ad sanctificationem hominis pertinebant, quod etiam in Angelis difficile in superiori tractatu judicavimus, nedium in homine.

11. *Solutio posterior.* — Secundo responderem potest, quod licet Adam in primo instanti non habuit explicitam fidem Christi, jam habebat implicitam, quæ satis erat, ut per merita ejus posset justificari, sicut alii multi justificati sunt. Quod autem ita factum fuerit, recte declaratur ex fide explicita Christi, quæ paulo post illi data est. Nam per illam fidem, quam in sopore habuit, et per alias actus postea subsequentes secundam sanctificationem seu augmentum justitiae accepit, ut paulo post declarabimus. Illud autem augmentum justitiae per

fidem explicitam Christi accepit, atque adeo per meritum ejus, nam per illam fidem factum est membrum Christi, eumque ut caput suum, et ut auctorem salutis suæ recognovit. Quomodo enim aliter potuissent convenienter Christo uniri per fidem, illumque amare, et venerari? Ergo per eamdem fidem in Christo, et per Christum est assecuratus illud justitiae augmentum: ergo signum est, etiam primam justificationem fuisse datam ex meritis Christi, et hoc ipsum recognovisse Adamum in revelatione sibi in sopore facta. Quia sanctificatio per Christum non potuit esse dimidiata (ut sic dicam) quamvis modus applicationis ejus ex parte hominis fuerit diversus in principio, et in progressu, propter limitatam capacitatem hominis, quem paulatim ab imperfecto ad perfectum procedere oportebat. Unde Ambrosius, lib. 2, Epistol. in 13, alias 14, vel potius 15, ad Marcelli. soror., ait: *Adam reliquisse gratiam Christi propter unam mulierem.* Et Psal. 39, circa illa verba: *In capite libri scriptum est de me, de Adamo ait: Non mansit in Christo, quia non in ejus sermone permansit, nam de his, qui manent in Christo, ipse dixit: Si manseritis in me, et verba mea in vobis manserint,* etc. Ergo ex sententia Ambrosii Adam ante peccatum jam erat in Christo tanquam vivum membrum ejus, et gratia ejus erat gratia Christi, quo nomine solent Patres, et Concilia vocare gratiam, quæ per Christum datur, sive per fidem implicitam Christi, sive per explicitam comparetur, vel cum priori incipiat, et cum posteriori perficiatur et consummetur.

12. *Assertio secunda bipartita.* — *Prima pars unde constet.* — *Et a Patribus supponitur.* — Unde tandem addendum est, Adam toto tempore ante peccatum potuisse per proprios actus in gratia crescere, ejusque augmentum, et gloriam de condigno mereri, et credibile esse sæpius id fecisse. Prior pars certissima est, nam sequitur evidenter ex principiis certis. Quia Adam toto illo tempore viator fuit, et justus, et libertatem bene operandi habuit, ordinatusque erat ad vitam æternam: ergo habuit omnes conditiones necessarias ad ejus meritum, et augmentum gratiae: ergo potestatem habuit crescendi in gratia, et in jure ad gloriam. Denique si potestatem habuit peccandi per solum suum arbitrium, multo magis potestatem habuit merendi per liberum arbitrium cum gratia Dei. Vel certe si in primo instanti mereri potuit gloriam, id potuit multo magis in reliquo tempore viæ, quamdiu gratiam non perdidit. Hac tamen servata differentia, quod in

primo instanti non potuit mereri gratiam de condigno, quia supponebatur ad meritum, postea vero potuit per gratiam, quam jam gratis acceperat, tam gratiæ, quam glorie augmentum de condigno mereri. Et hanc partem supponunt omnes Patres, qui de illo statu loquuntur: et præsertim videri possunt Augustinus, lib. de Corrept. et Grat., cap. 10, 11 et 12, et lib. 13, de Civitat., cap. 1, 14, 15, 19 et sequeantibus, et Gregorius, lib. 4, Moral., c. 26, alias 27, et Damascenus, lib. 2, de Fide, cap. 12, dicens, Deum creasse Adamum liberum, *ut cum divinæ gratiæ adjumento novos subinde in virtute progressus facere, et rursus ob libertatem, a virtute recedere posset.*

13. *Secunda pars suadetur.* — Alia pars, quæ est de facto, quamvis non sit revelata, nihilominus supposita potestate per se satis credibilis est. Nam Adam non fuit otiosus toto illo tempore, quo in Paradiso vixit, quia nec hoc humanum est, vel morale, præsertim in homine sapiente, et perfectis virtutibus prædicto, nec sine aliquo peccato fieri posset. At vero quamdiu mortaliter non peccavit Adam, venialiter peccare non potuit, ut supra ostendimus: ergo operatus est recte et honeste: ergo meruit, et in gratia crevit. Præterea, quia per fidem multa operatus est, præsertim in sopore, in quo verisimile non est fuisse privatum libertate ad meritum necessaria, et post soporem, cum ex fide concepta dixit: *Hoc nunc os ex ossibus meis, etc., meritorum opus exercevit.* Item quando recepit a Deo præceptum non comedendi de ligno scientiæ boni et mali, credendum est voluntarie illud acceptasse, et propositum habuisse implendi illud, quod sine dubio meritorum fuit. Quod etiam de illo narratur, imposuisse nomina omnibus animalibus, meritorum in ipso fuit: tum quia ex divina ordinatione id fecit, tum etiam, quia fuit valde rationi consentaneum, et ad commoditatem humani generis necessarium. Addit præterea Gregorius, lib. 4, Dialog., cap. 1, quod Adam ante peccatum celestis patriæ gaudia contemplabatur: *In Paradiso quippe (inquit) assueverat homo verbis Dei perfaci, beatorum Angelorum spiritibus, cordis munditia et celsitudine visionis interesse.* Sed postquam huc cecidit ab illo, quo implebatur, mentis lumine recessit. Ergo in illo genere vitæ, quod Gregorius describit, non potuit Adam non multum crescere in gratia, et donis Dei, quibus, ut idem Gregorius, ait, mentis lumine impletur. Et Moyses Barcepha, lib. de Parad., p. 4, cap. 28, inter alias prærogativas, quas Deus

Adæ contulit, inquit: *Admisit ipsum velut in suam familiaritatem, ut ea sese pro arbitrio oblectaret, meditationibus, contemplationibus divinis vacans, atque indulgens.* Et infra dicit: *Ita fuisse Adam comparatum, ut animo, atque intelligentia sua Angelis esset familiaris.* Hujusmodi ergo vitam ducturus erat Adam in Paradiso, eamdemque inchoavit, prius quam peccaret: non potuit ergo in eo tempore non bene mereri apud Deum et in gratia, et sanctitate crescere.

CAPUT XX.

UTRUM PRÆTER OMNIA DONA NATURÆ, ET GRATIÆ HABUERIT HOMO IN STATU INNOCENTIÆ ORIGINALEM JUSTITIAM, QUÆ FUERIT DONUM AB OMNIBUS SUPRADICTIS DISTINCTUM.

1. *Quid ipsa originalis justitia sit queritur.* — Explicuimus hactenus signatim perfectiones omnes, quas Deus primis parentibus in creatione, et Paradiso contulit, ex quibus omnibus simul collectis justitia originalis consurgit, ut dicemus, verumtamen sub hoc nomine originalis justitiae nihil hactenus de illa diximus, quamvis in prologomeno 4, de Gratia, a cap. 3, usque ad 5, nonnihil scripserimus: et ideo in præsenti capite necessarium visum est, quid illa sit, vel potius, quid nomen illud significet, explicare. Supponimus enim, Adam fuisse conditum in originali justitia, vel saltem in Paradiso statum originalis justitiae habuisse, hoc enim tanquam dogma certum, et catholicum omnes theologi recipiunt, cuius probatio ex effectibus talis justitiae sumenda est, ac proinde ex significatione illius vocis, et intelligentia rei per ipsam significatae maxime pendet. Est igitur principalis questio, an justitia originalis fuerit aliqua simplex forma, seu unus peculiaris habitus distinctus ab omnibus, quos hactenus explicuimus, et Adamo in sua creatione collatos esse diximus, vel fuerit potius unus ex illis particularis, et simplex, vel fuerit solum collectio illorum, vel non tantum illorum, sed etiam aliorum beneficiorum, vel privilegiorum homini in illo statu concessorum. Nomine autem habitus in hoc puncto intelligimus omnes qualitates permanentes, quæ per modum actus primi datae sunt homini in illo statu ad perficiendum illum, sive in anima, sive in corpore, et sive in substantia, sive in potentia receptæ fuerint. Per alia vero privilegia, vel beneficia intelligimus omnes res, vel causas extrinsecas juvantes hominem in eo